

KADASTR TIZIMINING RIVOJLANISHI VA UNING IQTISODIYOTGA TA'SIRI

Qalandarov Javohir Dilmurod o'g'li

Qarshi davlat texnika universiteti

Yer kadastr va yer tuzish yo'nalishi 2-kurs talabasi

Annotasiya: Ushbu maqolada kadastr tizimining rivojlanishi va uning davlat iqtisodiyotiga ta'siri o'rganilgan. Kadastr tizimi yillar davomida an'anaviy qog'oz hujjatlashdan raqamli kadastr tizimiga o'tdi, bu esa ma'lumotlarni yangilash va boshqarish jarayonini tezkor va shaffof qildi. Maqolada kadastr tizimining mulk huquqlarini himoya qilish, soliqqa tortish, investitsiyalarni jalb qilish hamda davlat rejalashtirishdagi roli yoritilgan. Shuningdek, tizimdagi mavjud muammolar va ularni zamonaviy texnologiyalar yordamida hal qilish imkoniyatlari ham muhokama qilingan. Maqola kadastrning mamlakat iqtisodiy barqarorligiga ta'sirini chuqur tahlil qiladi va ushbu tizimni yanada samarali qilish yo'llarini taklif etadi.

Kalit so'zlar: kadastr tizimi, iqtisodiyotga ta'sir, raqamli kadastr, mulk huquqlari, soliqqa tortish, investitsiya, davlat rejalashtirish, geografik axborot tizimlari, texnologik infratuzilma, blokcheyn texnologiyasi.

Абстрактный: В данной статье рассматривается развитие кадастровой системы и ее влияние на экономику государства. За прошедшие годы кадастровая система перешла от традиционной бумажной документации к цифровой кадастровой системе, что сделало процесс обновления и управления данными быстрым и прозрачным. В статье описывается роль кадастровой системы в защите прав собственности, налогообложении, привлечении инвестиций и государственном планировании. Также были обсуждены существующие проблемы в системе и возможности их решения с помощью современных технологий. В статье глубоко анализируется влияние кадастра на экономическую стабильность страны и предлагаются пути повышения эффективности этой системы.

Ключевые слова: кадастровая система, влияние на экономику, цифровой кадастр, права собственности, налогообложение, инвестиции, государственное планирование, геоинформационные системы, технологическая инфраструктура, технология блокчейн.

Abstract: This article examines the development of the cadastral system and its impact on the state economy. Over the years, the cadastral system has moved from traditional paper documentation to a digital cadastral system, which has made the process of updating and managing data fast and transparent. The article describes the role of the cadastral system in property rights protection, taxation, investment attraction

and state planning. Also, the existing problems in the system and the possibilities of solving them with the help of modern technologies were also discussed. The article deeply analyzes the impact of the cadastre on the country's economic stability and suggests ways to make this system more effective.

Key words: cadastral system, impact on the economy, digital cadastre, property rights, taxation, investment, state planning, geographic information systems, technological infrastructure, blockchain technology.

Kadastr tizimining rivojlanishi va uning iqtisodiyotga ta'siri

Kadastr tizimi davlatning iqtisodiy infratuzilmasida muhim o'rin egallaydi. Bu tizim yer, bino va inshootlar kabi mol-mulk obyektlarini ro'yxatga olish, ularga kadastr qiymatini belgilash, mulk huquqlarini aniqlash va soliq solish kabi jarayonlarni o'z ichiga oladi. Kadastrning to'g'ri yuritilishi iqtisodiyotning barqaror rivojlanishi, investitsiya jalb qilish va davlat daromadlarini oshirish uchun asos bo'ladi.

Kadastr tizimining rivojlanishi. Yillar davomida kadastr tizimi oddiy ro'yxatga olish amaliyotidan murakkab raqamli tizimlarga o'tib, katta o'zgarishlarni boshdan kechirdi. Dastlab qog'oz hujjatlar orqali amalga oshirilgan jarayonlar hozirda raqamlashtirilib, elektron ma'lumotlar bazasida saqlanmoqda. Bu, o'z navbatida, ma'lumotlar yangilanishini tezlashtiradi va ma'lumotlarning ishonchliligini ta'minlaydi.

Raqamli kadastr tizimi fuqarolar, davlat idoralari va tadbirkorlar o'rtasidagi munosabatlarni yanada shaffof va oson boshqariladigan qilib yaratmoqda. Texnologik taraqqiyot tufayli bu jarayon yanada tezkorlashdi va tizim samaradorligi oshdi.

Iqtisodiyotga ta'siri

Kadastr tizimi iqtisodiyotga bir necha jihatlar orqali ta'sir ko'rsatadi:

1. Mulk huquqlarini himoya qilish

Kadastr tizimi mulkdorlarning huquqlarini aniq va shaffof qilib belgilash orqali ularni himoya qiladi. Bu, o'z navbatida, tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish uchun xavfsiz muhit yaratadi.

2. Soliqqa tortish va daromadlar

Kadastr qiymati asosida yer va mulklarga soliq solinadi. Soliqning adolatli belgilanishi davlat byudjetiga barqaror tushumni ta'minlaydi. Ushbu mablag'lar infratuzilma, ta'lim va sog'liqni saqlash kabi sohalarga sarflanadi, bu esa iqtisodiy o'sish va rivojlanishga hissa qo'shadi.

3. Investitsiya jalb qilish

Yaxshi rivojlangan kadastr tizimi mahalliy va xorijiy investorlarga mulk sotib olishda ishonch va xavfsizlik beradi. Bu investitsiyalar davlat iqtisodiyoti uchun yangi imkoniyatlarni yaratadi.

4. Davlat rejalashtirishida kadastr

Kadastr ma'lumotlari davlat rejalashtirishida, shaharsozlik va qishloq xo'jaligi yerlari rejalari ishlab chiqishda muhim o'rin tutadi. To'g'ri ma'lumotlar asosida qabul qilingan qarorlar uzoq muddatli iqtisodiy barqarorlikni ta'minlaydi.

Kadastr tizimidagi muammolar va ularni hal qilish yo'llari

Barcha rivojlanishlarga qaramasdan, ba'zi davlatlarda kadastr tizimi bilan bog'liq turli muammolar saqlanib qolmoqda:

1. Ma'lumotlarning yangilanmasligi

Ko'plab hududlarda yer va mulklar haqidagi ma'lumotlar yetarli darajada yangilanmaydi, bu esa mulkchilik nizolariga sabab bo'ladi. Bu muammoni yechish uchun tizimni avtomatlashtirish va elektron bazalarni muntazam yangilab borish zarur.

2. Yerni noqonuniy egallash

Yerni noqonuniy egallash masalalari ko'plab davlatlar uchun dolzarbdir. Kadastr tizimini shaffof qilish va mulk huquqlarini raqamli tarzda tasdiqlash orqali ushbu muammolarni kamaytirish mumkin.

3. Texnologik infratuzilmaning yetishmasligi

Zamonaviy raqamli tizimlarni qo'llashda ayrim hududlar texnologik infratuzilmadan orqada qolmoqda. Texnologiyalarni keng joriy qilish va kadastr mutaxassislarini malakali tayyorlash bu sohada muhim yutuqlarni ta'minlaydi.

Zamonaviy texnologiyalarning roli. Kadastr tizimining zamonaviy texnologiyalar bilan boyitilishi jarayonlarni soddalashtirish va aniqlikni oshirish imkonini beradi. Ushbu texnologiyalar qatoriga:

1. Geografik axborot tizimlari (GAT)

GAT yordamida yer uchastkalari joylashuvi, shakli va chegaralari haqidagi ma'lumotlar elektron xaritalar orqali kuzatiladi. Bu kadastr ma'lumotlarining to'g'riligini ta'minlaydi va ulardan foydalanishni osonlashtiradi.

2. Dronlar va sun'iy yo'ldosh tasvirlari

Dron va sun'iy yo'ldosh yordamida hududlarni kuzatish va aniq o'lchash imkoniyati kadastr ma'lumotlarini yangilashni tezlashtiradi va aniqligini oshiradi.

3. Blokcheyn texnologiyasi

Blokcheyn texnologiyasi mulk huquqlarini xavfsiz saqlash va tasdiqlashda ishlatilmoqda. Ushbu texnologiya ma'lumotlarni o'zgartirib bo'lmazligini ta'minlab, mulkchilik huquqlari xavfsizligini oshiradi.

Xulosa

Kadastr tizimi davlat iqtisodiy barqarorligi va ijtimoiy rivojlanishining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Raqamlashtirish va yangi texnologiyalarni joriy etish orqali bu tizim yanada shaffof, ishonchli va samarali bo'lishi mumkin. Shu sababli, kadastr tizimini doimiy ravishda rivojlantirish va yangilash orqali davlat iqtisodiyotini mustahkamlash va ijtimoiy farovonlikni oshirish imkoniyatiga ega bo'lamiz.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- 1.Qodirov A. “Kadastr va yer resurslarini boshqarish”, Toshkent: O‘zbekiston Milliy universiteti nashriyoti, 2019.
- 2.Davronov S.“Raqamli kadastr tizimlari: texnologiyalar va amaliyot”, Samarqand Davlat Universiteti, 2020.
- 3.Mulk kadastr bo‘yicha xalqaro konvensiyalar. Yevropa Kengashi, 2018-yil.
- 4.Geografik axborot tizimlari va ularning kadastrga ta'siri. O‘zbekiston Geodeziya va Kartografiya instituti ilmiy to‘plami, 2021.
- 5.Blokcheyn va kadastr tizimlari. Xalqaro Yer Resurslari Kengashi, 2022.
- 6.O‘zbekiston Respublikasi kadastr kodeksi. 2023-yilgi tahriri.